

UPA 2014/35: Kalaallit Nunaanni pinerluuteqarsimasut singernermikkut nalunaarsuuteqarlutik angerlarsimaffimmi pineqaatissinneqarsinnaalernissaat anguniarlugu, Naalakkersuisut Jusititsministerimut attaveqaqqullugit peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut. Inatsisinut Ataatsimiititaliap

ISUMALIUTISSIISSUTAA

Siunnersuutip aappassaaneerpeqarneranut saqqummiunneqartoq

Suliarinninnermini Inatsisinut Ataatsimiititaliap ukuninnga inuttaqarpoq:

Inatsisartunut ilaasortaq Anders Olsen, Siumut, Siulittaasoq
Inatsisartunut ilaasortaq Kristian Jeremiassen, Siumut, Siulittaasup tullia
Inatsisartunut ilaasortaq Doris Jakobsen, Siumut
Inatsisartunut ilaasortaq Ane Hansen, Inuit Ataqatigiit
Inatsisartunut ilaasortaq Sara Olsvig, Inuit Ataqatigiit

0. Aallarniut

Paarnaarussivimmi pineqaatissiissummik naammassinninnermut taarsiullugu singernermigut nalunaarsuuteqarluni angerlarsimaffimmi pineqaatissiissummik naammassinnissinnaaneq, nunani arlalinni atorpeqarpoq. Kalaallit Nunaanni pinerluttulerinermi inatsit ullumikkut tamatumunnga periarfissiingilaq. Tamanna siunnersuuteqartunit, iluaqutissanik ukuninnga innersuussuteqartunit, allanngortikkumaneqarpoq: Paarnaarussivimmi pineqaatissiissummik naammassinnittunut naleqqiullutik angerlarsimaffimmi naammassinnittut iperagaanerup kingorna pinerluuteqaqqinnissaminnut ilimanaataat (recidiv) annikinnerusoq misissuinerit takutippaat. Inissiisarfimmi naammassinninnermut naleqqiullugu angerlarsimaffimmi naammassinninnermi pineqaatissinneqartup ilaqaataasa uani aamma meeraasa maqaasinermik misigisaqartussaanginneri tassunga ilanngullugu. Kiisalu pinerluuteqarsimasunik inissiisarfimmi pineqaatissiissummik naammassinninnissamut utaqqisut ikileriarnerat angerlarsimaffimmi pineqaatissiissummik naammassinnissinnaanerumut periarfissamik eqqussinerup iluarinartutut sunniutigissavaa.

1. Kalaallit Nunaanni Eqqartuussiveqarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup isumaliutai Singernermigut nalunaarsuuteqarluni angerlarsimaffimmi pineqaatissiissummik naammassinnissinnaaneq pineqaatissiseeriaatsit nutaatut Kalaallit Nunaanni pinerluttulerinermut inatsisikkut eqqunneqarsinnaanera Eqqartuussiveqarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup isumaliutiginikuuaa.

Pineqaatiseeriaatsip pitsaaqutai ajoqutaalu nalinginnaasut pillugit Eqqartuussiveqarnek pillugu Ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissummini 2004-ameersumi uku oqaatigivai.:

”Elektronik atorlugu nakkutigineqarnermi imaaliillaannaq pitsaaqutit tikkuarneqarsinnaavoq, Eqqartuunneqartoq periarfissaqarmatilaquttaminut sulisoqarnermullu tunngasunutattuumassuteqarnerminik attassiinnarsinnaammatt- ttaamaasiornikkullu ilaquttanik pilersuisutut inissisimagunitaamaaliornikkut taamatut inissisimanini attatiinnarsinnaallugu. Peqatigisaanik paarnaarussanit allanit pitsaanngitsumik sunnerneqarnissaq pinngitsoortinneqartarpoq.

Pissutsit taaneqartut peqatigisaanik ikinnerusut nutaamik pinerluuteqarqinnissaannik sunniuteqarpat, pineqaatiseeriaaseq aamma paarnaarussivinni inissat killilersimaarneqarnerannik kinguneqassaaq, tamannalu inuiaqatigiit tungaannit atitunerusumik isigigaanni aamma pitsaaqutit isigineqarsinnaavoq.

Akerlianik pineqaatiseeriaatsimut ajoqutaasoqtassaasinnaavoq, nammineq angerlarsimaffigisamimattusimaneqarnek- ingammik eqqartuunneqartunut kisermaanut- allanit tikittaaliorneqarnermik isumaqarsinnaammatt. Peqatigisaanik nalunaaruteqaqqaarani angerlarsimaffimmut nakkutilliarlorluni pulaartarnerit ilaqutariinnut artukkiisinnapput, ilaatigullu ilaqutariit pillarneqartutut misigisimasinnaallutik.

Tamatuma saniatigut elektronikki atorlugu nakkutilliinerup atorneqarneratigut, innuttaasut akornanni inuiaqatigiinninakkutigineqartuni inuusututmisigisimanerup sakkortusineranik kinguneqarsinnaavoq, aamma inuiaqatigiinni pineqartunut allanut assipajuinik nakkutilliilluni periutsit siaruannerinik kinguneqarsinnaavoq, assersuutigalugu meeqqat utoqqaallu nakkutigineqarnerinnut. Tamatuma saniatigut kiffaanngissusiiaalluni pillaatitut taartaasunut zallanut tamanut ”net-widening” kingunerisinnavaa, tassalu piumasqaatitalimmik eqqartuunneqartussaagaluanut tamanna taarsiullugu atorneqartalerluni.”

Pineqaatiseeriaatsip Kalaallit Nunaannut eqqunneqarnissaanut periarfissat pillugit, atortulersuutitigut tamanna ajornaqutissaqassanngitsoq, Eqqartuussiveqarnermut Ataatsimiititaliarsuup paasivaa. Taamaattorli nunap siamasinnerujussuata, innuttaasut amerlassusiisa killeqarnerata najugaqariaatsillu siaruarsimanerata, suliasatigut aningaasatigullu arlalinnik akornuteqartippaa:

Ilaatigut avinngarusimasuni atortulersuutit pissusissamisuunngitsumik pisoqartoq malugippassuk, imaasiillaannaq nakkutilliisumit alakkarneqarnissaq ajornakusuussasoq, Eqqartuussiveqarnermut Ataatsimiititaliarsuup tikkuarppaa, aamma uteqqiattumik pakasaalluni nakkutilliisutut alakkaasarnissaq assersuutigalugu aalakoornartunik atuinissamut inerteqqutqarnermut maleruaaneq pillugu nakkutiginninnermi, nuna tamakkerlugu ulloq unnuarlugu upalungaarsimasoqarnissaa piumasqaataaassaaq.

Kisianniuna sumiiffiit siamasinnerujussuunerinik ajornartorsiut aamma Sverigimi misilittagaqarfigineqartoq Eqqartuussiveqarnermut Ataatsimiititaliarsuup ajornartorsiut taanna pillugu oqaatigigaa,, Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfimmik annertusaanikkut ajornartorsiut annikillisarneqarsinnaasoq, Eqqartuussiveqarnermut Ataatsimiititaliarsuup kaammattuutaani ilanngunneqarpoq.

Elektroniskiusumillliuna nakkutilliineq katsorsartinneqarnermik taperserlugu atorneqarnissaa pisariaqartoq, Eqqartuussiveqarnermut Ataatsimiititaliarsuup tikkuaraa (pinerluuteqartoq aallaavigalugu pineqaatissiinissap nassatarisaatut pissusissamisoortutut, aamma pineqaatissiissutit kiffaanngissusii aanertaqanngitsut pillugit Europami kaammattuummumut naapertuuttuunissaa siunertaralugu) nunap isorartunerujussua sullitallu ikinneri pissutigalugit katsorsaanermi suliniutit inuit ataatsimoortukkuutaarlugit, soorlu Sverigimi katsorsaanermik anguniakkani taamatut iliortoqartoq ingerlanneqarsinnaassanngillat.

Kiisalu annerusumik pilersitsinerumut atatillugu ataasiakalaarlugit aningaasartuutissat pissutaallutik, paarnaarussivinni ammasuni pineqaatissiisummik naammassinnittunut naleqqiullugu, Danmarkimi aaqqissuussaq imminut akilersinnaassappat angerlarsimaffimmi pineqaatitissiisumminnik naammassinnittut, agguaqatigiisillugu minnerpaamik 300-uunissaannik kisitsisitigut naatsorsuinerit 1998-imi suliarineqartut, Eqqartuussiveqarnermut Ataatsimiititaliarsuup innersuussutigai. Kalaallit Nunaanni angerlarsimaffimmi pineqaatissiisumminnik naammassinnittut taamak amerlatiginissaannik takorluuinissaq piviusorsiornerussanngilaq. Taamaammat Kalaallit Nunaanni angerlarsimaffimmi pineqaatissiisummik naammassinnitarneq pineqaatisseeriaatsit atorneqarnera akisoorujussuussasoq, Eqqartuussiveqarnermut Ataatsimiititaliarsuarmut ilimagineqarpoq.

Tamanna tunuliaqutigalugu Eqqartuussiveqarnermut Ataatsimiititaliarsuaq imatut inerniliivoq:

”Ataatsimoortumik isiginninneq aallaavigalugu piunasaqaatit maanna ilisimaneqartut tunngavigalugit, aningaasatigut kingunerisai ilanngullugit, ataatsimiititaliarsuup naliliinera naapertorlugu elektronik atorlugu nakkutilliinertalimmik angerlarsimaffimmi naammassinninnerup Kalaallit Nunaannut eqqunneqarnissaata kaammattuutiginiissaa tunngavissaqanngilaq, atortulersuutitigut aningaasatigullu piunasaqaatit kingusinnerusukkut allanngussagaluarpata pineqaatisseeriaatsit tamatuma atorneqalersinnaanera itigartitsissutigineqarsinnaanngilaq.”

Taamak naliliinermut tunngavisoq tassaavoq, elektronik atorlugu nakkutilliinermi inuit anguniakkat inuiaqatigiinnut kiffartuussinermut pineqaatissiisummik inuit anguniakkat annertuumik asigivaat, tassalu sivikitsumik kiffaanngissusii aanertalimmik pineqaatissinneqarsimasut. Taamaammat angerlarsimaffimmi pineqaatissiisummik naammassinnittarnerumut naleqqiullugu inuiaqatigiinnut kiffartuussinissamut pineqaatissiisarnerup, ataatsimiititaliarsuup naliliinera naapertorlugu, pitsaaqutai amerlanerupput” *Pineqaatissinneqarsimasoq mattutinngimmagu, akerlianilli pinerluttuunngitsunut pitsaasumik atassuteqarnissaa isumannaarmagu, atatillugulu ilaqutariinnikkut suliffeqarnikkullu atukkaminnik attassiinnarsinnaallutik.”*

2. Danskít Singernermikkut nalunaarsuuteqarluni angerlarsimaffimmi pineqaatissiisarnermik - aaqqissuussaat

Piffissami angerlarsimaffimmi pineqaatissiisummik naammassinnissinnaanerp Kalaallit Nunaannut eqqunneqarsinnaaneranik kaammattuuteqassanerluni Eqqartuussiveqarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup isumaliuleruttorfiani, Sverige misiliutitut aaqqissuussamik

taamaattumik eqqussivoq, Norgemi aqqissuussamik taamaattumik eqqussinissaq aalajangiunneqarsimavoq. Akerlianik Danmarkimi taamatut iliornissamik sulii aalajangiussisoqarsimanani.

Pillaatisianik naamassinnittarneq pillugu inatsimmik allannguinnissaq, angerlarsimaffimmi singernikkut nalunaarsuuteqarluni pineqaatissiisarneq¹ eqqunneqarsinnaanngorlugu, 2005-imi Folketingip akuersissutigivaa, angallannermi inatsisinik unioqqutitsisut qaammatit pingasut pallillugit piumasaqaatitaqanngitsumik pineqaatissitaasimasut akuutinneqarput. Aaqqussuussaq inuusuttut pinerluuteqarnerminni sulii 25-inik ukioqalersimannngitsut akuulersillugit 2006-imi annertusineqarpoq. Ukiutigut killiliineq taanna 2008-ami peerneqarpoq, 2010-imilu piumasaqaatitaqanngitsumik qaammatit tallimat pallillugit pineqaatissiissutilinnut atorneqarsinnaanngorlugu aaqqussuussaq annertusineqarpoq.

Singernermit nalunaarsuuteqarluni angerlarsimaffimmi pineqaatissiisarneq aaqqussuussaaavoq piumassuseq malillugu peqataaffigineqarsinnaasoq. Aallaavittut kinaluunniit pillaatini naamassinnittarneq pillugu inatsimmi imm. 13a, malillugu angerlarsimaffimmi sakkortuumik nakkutigineqarluni aqunneqarlunilu pillaatiamik naamassinnittarnermut tunngasumut akuusinnaasoq, angerlarsimaffimmi pineqaatissiissummik naamassinninnissamut periarfissinneqassaaq. Pineqaatissinneqartup nammineq tamatumunnga qinnuteqaammik Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfimmut nassiussinissani aalajangissavaa.

Qinnuteqartoq singernikkut nalunaarsuuteqarluni angerlarsimaffimmi pineqaatissiissummik naamassinninnissamut akuerineqarsinnaanissamut piumasaqaatinik allanik naamassinninnersoq Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfimmit aalajangiivigineqassaaq.

Pineqaatissitap tulluurtumik najugaqarnera piumasaqaataavoq, najukkamilu atugassarititaasut imaassapput, naamassinninnermi ajornaquteqanngitsumik nakutigineqarsinnaassalluni aqunneqarsinnaassallunilu. Taamaammallu najugaq utaqqiisaarummik najukkatut ilusilersugaassanngilaq.

Ilaquttat inuillu allat 18-it sinnerlugit ukiullit pineqaatissiissummik naamassinniffiusussami najugaqaqataasut akuersisimanissaat angerlarsimaffimmi pineqaatissiissummik naamassinninnissamut akuerineqarnissamut aamma piumasaqaataavoq. Naamassinninnerup nalaani atortulersuutini elektroniskiusunik allatullu nakkutilliissutini ikkussisoqartussaammat nalunaaqqaaranilu qanoq ilinikkulluunniit nakkutilliisumit pulaarneqartassammat, tassalu pisortatigut nakkutilliisoq inimut isersinnaassammat.

Pineqaatissitap minnerpaamik sapaatip akunneranut nalunaaquttap akunneri 20-it ilinniartimmik, suliffimmik assingusumilluunniit sammisaqarnissaa aamma piumasaqaataavoq. Pineqaatissitaq suliffeqanngippat, Pinerluuteqarsimasunik

¹ Pillaatisiamik naamassinnittarneq allalu pillugit (sakkortuumik nakkutigineqarluni angerlarsimaffimmi pillaatiamik naamassinnittarneq kiisalu paarnaarussanik »pitsaanngitsumik sunniuteqartartunik« killilimmik ilaqarnissamut allanullu) inatsit nr. 367 24. maj 2005-imeersoq

Isumaginnittoqarfiup akuerisaanik inuiaqatigiinnut kiffartuussiviusumi, suliffeqarnissamik piunasaqarneq taanna iluarsiivigineqarsinnaavoq.

Pineqaatissitaq siornatigut angerlarsimaffimmi pineqaatissiissummik naammassinnereernikuuppat, taava pineqaatissiissutaasup, qinnuteqaammi pineqartup, eqqartuussaassutiginera ukiunik marlunnik sioqqullugu akiliisitaanermit annerusumik pineqaatissinneqarsimannginnissaa aamma piunasaqaataassaaq.

Pissutsit piviusut tunngavigalugit, pineqaatissitap inuttut atugai pissusaalu tunngavigalugit, imaluunniit pineqaatissitap piunasaqaataasunik atuuttunik unioqqutitsinissaa ilimagineqarsinnaappat, taava Pinerluuteqarsimasunik isumaginnittoqarfiup qinnuteqaat itigartissinnaavaa. Pineqaatissitaq siornatigut nakkutigisaanermi piunasaqaataasunik unioqqutitsinikuuppat imaluunniit ikaroornartumik aalakoornartunilluunniit annertuumik atornerluisuunersoq naliliinermi tunngaviusinnaavoq.

Singernikkut nalunaarsuuteqarluni angerlarsimaffimmi pineqaatissiisarnermik aaqqissuussamut atatillugu nunap immikkoortuini immikkoortorta qarfinnik arfineq pingasunik pilersitsisoqarnikuuvoq, sakkoortusisamik nakutilliivimmik taaneqartunik (immikkoortoq-SN), tamarmik Kiffaangissuseqartumik Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfimmi atasut. Immikkoortoq-SN-it pisortatigut nakkutilliisuuppat, piukkunnassutsimullu misissuisuullutik naliliisuullutillu kiisalu pineqaatissiissummik naammassinninnerup nalaani sammisassat pillugit maleruagassanik suliaqartartuullutik. Inuttut, najugaqarnikkut, suliffeqarnikkut atukkat, atornerluuteqarneq allallu pillugit nassuiaatinik piukkunnassutsimut misissuinerit ima qarput. Taamatuttaaq angerlarsimaffimmi pineqaatissiissummik naammassinninnerup ingerlanneranut immikkoortorta- SN akisussaasuvoq, nalunaaqqaarnanilu angerlarsimaffimmut nakkutilliisutut pulaartartoqartitsisuulluni.

Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfiup Pisortaqarfia pineqaatissinneqarsimasup angerlarsimaffimmi naammassinnissinnaaneranik kingullerpaajulluni aalajangiisuvoq.

Piunasaqaatit arlalinnguit pineqaatissinneqarsimasup naammassinninnermi maleruassavai:

- Pineqaatissinneqarsimasoq naammassinninnerup nalaani pillaatissiissutaasinnaasunik iliuseqassanngilaq.
- Pineqaatissinneqarsimasoq naammassinninnerup nalaani aalakoornartunik allatulluunniit aanngajaarniutinik atugaqassanngilaq.
- Pineqaatissinneqarsimasoq sammisassanut piffissami nakkutilliisup akuerisaanut aalajangersagaanullu sumiiffimmullu siumut aalajangeriikkamut peqataajartorluni najukkani qimassinnaavaa. Pineqaatissinneqarsimasup siusinnerpaamik piffissaq maleruagassaq minutsinik tallimanik sioqqullugu najukkani qimassinnaavaa taamattaq kingusinnerpaamik minutsinik tallimanik kingoqqullugu najukkamut isersimassalluni.
- Pineqaatissinneqarsimasoq pikkorissarnermut Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfiup ingerlataanut peqataassaaq. Pikkorissarneq ilaatigut

nakuusernermut atornerluutinullu tunngassuteqarsinnaavoq tamannalu pineqaatissinneqarsimasup pinerluuteqarfiunngitsumik inuuneqalernissamut periarfissiuunnissaanik siunertaqarluni.

- Kiisalu nalunaaruteqaaqarani qaqugukkulluunniit najukkaminut nakkutilliisumit pulaarneqarsinnaanermiut oqarasuaatikulluunniit saaffigineqarsinnaanermiut pineqaatissinneqarsimasooq akuersissaaq.

Piumasaqaatinik allanik aalajangersaasoqarsinnaavoq, tamanna pisariaqartutut iluaqutaasutullu nalilerneqarpat.

Piumasaqaatinik unioqutitsisoqarpat, tamanna Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfiup pisortaqarfianut nalunaarutigineqassaaq. Angerlarsimaffimmi pineqaatissiisummik naammassinninnermut akuersissummik pisortaqarfik atorunnaartitsinissaminut periarfissaqarpoq, paarnaarussivimmi isertitsivimmiluunniit pineqaatissiisummik naammassinninnerup nuutsinneqarneranik tamanna nassataqassaaq.

Naammassinninnerup aallartinnginnerani sammisassanut malittarisassanik, qaqugu pineqaatissinneqarsimasooq najukkami isersimanissaanik, suliffimmiinnissaanik, ilinniarfimmiinnissaanik qaqugukkulluunniit pikkorissarnernut Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfiup aaqqissuussaanut peqataanissamik aalajangersaasumik, Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfik suliaqassaaq. Pisiniarfiliarluni, atisanik errorsiatorluni allanilluunniit pisasaqarluni najukkamiit anisinnaanera malittarisassani aalajangersagaassaaq, tamanna sapaatip akunneranut nalunaaquttap akunnerinik sisamanik sivisunerussanngilaq. Ullumi sulinnigiffiusumi atuangiffiusumiluunniit sapaatip akunneranut marloriarluni nalunaaquttap akunnerini arlaqanngitsuni najukkap avataaniissinnaanera, tamatuma saniatigut malittarisassanut ikkunneqassaaq: qaammammi siullermi nal. ak. marluk, qaammatip tulliani nal. ak. pingasut, qaammatip pingajuanni sisamaannilu nal. ak. Arfinillit kiisalu qaammatip tallimaanni nal. ak. arfineq pingasut.

2.1. Danskil aaqqissuussaanni misilittakkat

Singernikkut nalunaarsuuteqarluni angerlarsimaffimmi pineqaatissiisummik naammassinnittarneq inuusuttunit 25-it inorlugit ukiullinnit atornerqarluni, paarnaarussivimmi pineqaatissiisumminnik naammassinnittunut naleqqiullutik pinerluuteqaaqqittarnerat minnerpaamik 15 %- imik appasinnerusoq, misissuinerup (Afsoning i hjemmet – En effektevaluering af fodlænkeordningen. September 2011)² Inatsisunik atorritsinnermut Ministereqarfiup Ilisimatusarnermut Allaffianik (Justitsministeriets Forskningskontor) suliarineqartup takutippaa. Sakkortunerusumik pinerluuteqaaqqinnissaaq 24 %- imik ilimananginnerulluni.

²Ukiuni 2006-07-ini pineqaatissinneqarsimasut angerlarsimaffimmi pineqaatissiisummik naammassinninnissamut periarfissaqartut misissuinermi pineqarput, tassalu angallannermut inatsisunik unioqutittisut inuillu pinerluuteqarnerminni suli 25-inik ukioqalersimangitsut qaammatillu pingasut sinnerlugit paarnaarussivimmut pineqaatissinneqanngitsut. Singernikkut nalunaarsuuteqarnermik aaqqissuussaaq tamatuma kingorna annertusineqarpoq.

Kisianni angallannermut inatsimmik unioqutitsisut eqqarsaatigalugit unioqutitseqqittarneq, kisitsisitigut nalunaarsuutit malillugit, malunnaatilimmik appariaateqanngilaq.

Inunnut paarnaarussivimmi pineqaatissiisumminnik naammassinnittunut naleqqiullutik, inuit singernikkut nalunaarsuuteqarlutik angerlarsimaffimmi pineqaatissiisumminnik naammassinnittut pisortanit ikiorsiissutinik pisariaqartitsinerat appasinnerusoq, Rockwoolfondip Ilisimatusarnermut immikkoortuata (Forskningsenhed) januar 2012-imi misissuinermi inernerinik saqqummiussaata (*"Losing the stigma of incarceration: Does serving a sentence with electronic monitoring causally improve post-release labor market outcomes?"*) takutippaa.

Ataatsikkoortuanik singernikkut nalunaarsuutilerluni pineqaatissiisummik naammassinnittarneq (ulloq unnuarlu 546 kr) paarnaarussivimmi ammasumi pineqaatissiisummik naammassinnittarnermut naleqqiullugu (ulloq unnuarlu 1.103 kr.) Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfimmut akissaajaataanera appasinnerungaatsiarpoq.

Pineqaatisseeriaaseq pillugu pineqaatissinneqarsimasut qanoq misigisimasarneri pissagutsigit, amerlanertigut suliffigisamik ilinniarfigisamilluunniit paarsinissamut periarfissaqarneq pineqaatissinneqarnerullu nalaani ilaqtutanik najuisinnaaneq nuannarineqartartoq – Sunniutit pillugit misissuinerup Inatsisinik atortitsineranut Ministeriap Ilisimatusarnermut allaffiata (Justitsministeriets Forskningskontor) Ilisimatusaatigalugu nalunaarusiaanut (*"Afsoning i Hjemmet – En effektvurdering af fodlænkeordningen"*), ilanngussassatut apersuinikkut immersugassatigullu ingerlanneqartup takutippaa.

Naak naammassinnittoq ulluinnarni allannguivallaarani inuunerminik ingerlatsisinnaagaluarluni, najukkamilu naammassinninneq ingerlanneqaraluartoq, kiffaannngissusiagaaqqavoq: Piumalleruni aneerniarluni, qimmiminik silaannarissartitsiniarluni, apummik nivanniarluni paniminilluunniit kissarninissimasumik meeqqerivimmut aallerniarluni najukkani qimassinnaangilaa. Immiaarartoqqusaanngilaq, viinnimik immiartorfittoqqusaanngilaq aamma suogaluanilluunniit aalakoornartortalinnik imeqqusaanngilaq. Kipiffeqanngitsumik nakkutigisaavoq aqunneqarlunilu. Ajornakusoortutut oqimaatsutullu killilersuutit taakku nikerartumik misigineqartarput.

Piffissamut naapertuiniarneq ajornakusoornerpaatut pingajorarterutingajaasa misigisimasarlugu oqaatigaat. Kipiffeqanngitsumik piffissamik maleruaanniadneq nalunaaquttallu qassinngorneranik nakkutiginnittariaqarneq pissutigalugit uippajaarneq misigisarsimallugu eqqissisimaarsinnaanerlu ajornartorsiutigisarlugu, pineqaatissinneqarsimasut arlallit oqaatigaat. Pingaartumik pineqaatissinneqarsimasut mikisunik meerallit sukannersumik piffissamik maleruaanniadneq ajornartorsiutigisinnaavaat.

Nalunaaqqaarani Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfimmit nakkutilliisumit pulaarneqartarneq, amerlanertigut immikkut iluaaginartutut misigineqarneq ajorpoq. Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfimmi suleqataasut nalunaaqqaaratik nakkutiginnillutik pulaaraangamik malunnaarsaartartutut qajassuussisartutullu, pineqaatissinneqarsimasunit amerlanernit misigineqartarput, nakkutilliilluni pulaarneq nalinginnaasumik minutsialunnguanik siviussuseqartarpoq. Qaqugukkulluunniit

nalunaappaarani Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfimmit nakkutilliisumit alakkarneqarsinnaaneq pineqaatissitat ataasiakkaat annilaartarnaralugu oqarput. Ingammik pineqaatissinneqarsimasooq pineqaatissinneqarnerminik ilisimasaqarnissaannik kissaateqarfingngisaminik pulaartoqaruni tamanna iluaassinnaavoq.

Imigassamik atuinissamat inerteqquteqarnermik unioqqutitsineq, angerlarsimaffimmi pineqaatissiisummik naammassinninnerup kipitinneqartarneranut amerlanertigut pissutaasarpoq. Pinerluuteqarsimasunik isumaginnittoqarfiup Pisortaqarfiata pineqaatissiinerit ingerlasut 7%-ii kipitittarpai. Kipititsinerit 67%-ii naammassinninnerup nalaani imigassamik aalakoornartortalimmik atuinissamat inerteqquteqarnermut unioqqutitsinermik pissuteqarput.

Paarnaarussat ilaasa amerlasuut, pikkorissaanermik aaqqissuussinerit pinngitsoorani peqataaffigisassat, attuumassuteqarneri iluaqutaanerilu apeqquserpaat. Pikkorissarnerup attuumassuteqaangitsutut imaluunniit annikitsuinnarmik attuumassuteqartutut, pineqartut akornanni 40%-it nalunaarutigaa. Pineqaatissitanut assigiinngitsunut pikkorissaanerit tulluarsarneqarnissaat, pineqaatissitat misissuinermi peqataasut ilaasa siunnersuutigaa.

Tamanna tunuliaqutsiullugu pinerluuteqarsimasut singernerikkut nalunaarsuuteqarlutik angerlarsimaffimmi pineqaatissinneqarsimasut akornanni pinerluuteqarqittartut taamak kisitsisitigut naatsorsorlugu ikinnerutiginerannut pissutaasutut ilimagineqarsinnaasup suunera, isumaliutigineqarsinnaavoq, Angerlarsimaffimmimi pineqaatissinneqarnermut tunngatillugu, inuiaqatigiinnut akuuleqqinnissamat piareersaataasumik iliuuserineqartartut attuumassutilittullu misigineqarsinnaasut killilimmik atorpeqarmata.

Pinerluuteqaqqittartut taamak ikitsiginerinut annerusumik angerlarsimaffimmi pineqaatissiisummik naammassinnittarnerup pitsaasumik sunniuteqarneranik aallaaveqarneranik pinnani kisiannili paarnaarussivimmiinnerup nassatarisaanik avatangiisinit pitsaangitsumik sunnerneqartarnerup pinngitsoortinneranik pissuteqarnera ilimanarluinnarpoq. Pineqaatissiisummik paarnaarussivimmi naammassinninnerup nassatarisaanik aningaasanik isertitanik, suliffimmillu annaasaqarneq ilaqutariinnikkullu ajornartorsiutit pilersinnaapput, nutaamillu pinerluuteqaqqinnissaq ilimanarnerulersinnaalluni. Atatillugu paarnaarussivimmi avatangiisit, naammassinnittullu allat najorneri namminermik ajortumik sunniuteqarsinnaavoq, pinerloqqinnissarlu ilimanarnerulersillugu.

2. Ataatsimiititaliap siunnersuummik suliaqarnera

Siunnersuut 2012-imi ukiakkut ataatsimiinnermi saqqummiunneqartoq (UKA 2012/181) siunnersuutip assigaa. Siunnersuut taanna aamma Inatsisinut Ataatsimiititaliamut suliassangortillugu innersuunneqarpoq. Inatsisinut Ataatsimiititaliaq ulloq 30. oktober 2012 Nunamut namminermut, Pinngortitamut Avatangiisinullu taamanikkut Naalakkersuisuusoq aqqutigalugu, ataatsimiititaliap UKA 2012/181-imik suliarinninnerminut atugassaanik inatsisunik atortitsinerimut ministeriamut arlalinnik apeqquteqarpoq. Apeqqutitut taakkununga akissuteqaatinik ataatsimiititaliaq tigusaqanngisaannarpoq. Ataatsimiititaliap apeqqutai Nunamut namminermut, Pinngortitamut Avatangiisinullu taamanikkut Naalakkersuisuusup ajuusaarnarluinnartumik kukkussuteqarneratigut inatsisit atortinneqarnerinut ministeriamut ingerlateqqinneqarnissai isumagineqanngitsoorsimasut malittuanik paasinarsivoq.

Inatsisartunut qinersinissaq ulloq 31. januar 2013 nalunaarutigineqarmat siunnersuut tamarpoq. Qinersinerulli kingorna 2013-imi ukiakkut ataatsimiinnermi siunnersuut saqqummiuteqqinneqarpoq. Taamaammallu singernikkut nalunaarsuuteqarluni pineqaatissiisummik naammassinnittarneq pillugu ataatsimiititaliap apeqputai oktober 2013-imi Inatsisilianut Ataatsimiititaliamit saqqummiuteqqinneqarput. Inatsisinik atortitsinermut ministeriap akissuteqaatai ataatsimiititaliamit maj 2014 tiguneqarput.

Ataatsimiititaliap apeqputai inatsisinillu atortitsinermut ministeriap akissutai isumaliutissiisummut ilanngussaq 1-itut 2-tullu ikkunneqarput.

4. Singernikkut nalunaarsuuserluni angerlarsimaffimmi pineqaatissiisummik naammassinnissinnaanermut periarfissamik ullumikkut Kalaallit Nunaanut eqqussinissamut tunngavissaqarpa?

Singernikkut nalunaarsuuteqarluni angerlarsimaffimmi pineqaatissiisummik naammassinnissinnaanermut periarfissap Kalaallit Nunaanut eqqunneqarsinnaaneranut atortulersuutit eqqarsaatigalugit akornutissaqanngitsoq Kalaallit Nunaanni Eqqartuussiveqarneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissusiamini 2004-meersumi paasivaa, kisiannili nunap isorartunerujussuata, innuttaasut ikinnerisa najugaqarfiillu siammasimanerisa nassatarisaannik atortulersuutitigut aningaasartuuteqarnikkullu ajornartorsiutinik arlalinnik tamanna nassataqassasoq.

4.1. Atortulersuutitigut ingerlatsiniarnikkullu akornutissat

Kalaallit Nunaanni sumiiffeqarnera mobilikkut naammaginartumik attaveqaateqarfiunngitsunik, nunalu ima aggorneqartoq (ungasissutsit orniguffigiuminaassutsit) allaat pinerluuteqarsimasunik isumaginnittoqarfiup aaqqissuussamik nakuutilliisinnaanissaanik ajornakusoortitsisinnaasunik ajornarluinnartitsisunilluunniit paasissutissanit ataatsimiititaliamit pissarsiarineqartunit paasinarsivoq.

Ungasissutsimik angujuminaassutsimillu ajornartorsiutit, Kalaallit Nunaanni Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfiup, Eqqartuussiveqarnermut Ataatsimiititaliarsuup inassuteqaataani ilanngunneqartutut, illoqarfinni tamani sulisoqalersillugu annertusarneqarneratigut annertuumik killilerneqarsinnaasutut ataatsimiititaliarsuarmut ilimanartutut nalilerneqarpoq, soorlu tamanna qulaani isumaliutissiissutip uuma immikkoortuani siullermi allassimasoq.

Illoqarfinnili tamani suli sulisoqannginnera Kalaallit Nunaanni Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfimmit paasissutissiisutigineqarpoq. Illoqarfinniluunniit anginerumaani soorlu Uummannami, Upernavimmi, Qaanaami, Qasigianguani, Qeqertarsuarni, Paamiuni, Narsami Nanortalimmilu piffissaq tamaat sulisuusunik Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfik sulisoqanngilaq. Illoqarfinni taakkunani piffissap ilaannaani sulisartunik nakkutillisoqarpoq, sumiiffiillu ilaanni sulinngiffimmi sammisatut taasamik atuuffeqartunik Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfik aallartitaqarpoq. Taamaalilluni singernikkut nalunaarsuutilerluni angerlarsimaffimmi pineqaatissiisummik naammassinnissinnaanerup Kalaallit Nunaanut tamarmut atuutsilersinissaanut illoqarfinni nunaqarfinnilu maannakkut

sulisorineqartut kisiisa tunuliaqutaralugit ingerlatsinissamut nakkutilliinissamullu Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfik periarfissaqanngilaq.

Ingerlatsinermut ajornartorsiutit Eqqartuussiveqarnermut Ataatsimiititaliarsuup isumaliusersuutaanut ilanngunneqartut ilaat tassaapput angerlarsimaffimmi pineqaatissiisummik naammassinnissinnaanermut katsorsaanerup ilanngunneqarnissaata pisariaqarnera, iliutsillu taamaattut suut tamarmik imminnut ungasissuuneri atuisullu ikitsuaraanerat peqqutaallutik eqimattakkaarlugit katsorsaanerit pisinnaanngimmata. Tamanna tunngavigalugu, eqimattakkaanut tunngatinngikkaluarlugu qanoq annertutigisumik assersuutigalugu takorluukkat tunngavigalugit ineriartorsinnaanermut (cognitive skills) kamammillu aqutsinnaanermut (anger management) pikkorissaanikkut katsorsaasinnaanermik ineriartortitsinissamut periarfissat pillugit Inatsisinut Ataatsimiititaliaq apeqquaqarpoq.

Katsorsaariaatsimik immikkut ittumik (MUMIK), maannamuugallartoq Nuummi, Sisimiuni Aasiannilu pinerluuteqarsimasunik inissiisarfimmi inissinneqarsimasunut neqeroorutaasumik, Kalaallit Nunaanni Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfik ineriartortitsisimasoq inatsisinik atortitsinermut ministeria akissuteqaammini paasissutissiivoq. Katsorsaanerup inissinneqarsimasoq, ajornartorsiutimi suunerinik paasinninnissaanut, ajornartorsiutiminik suliarinninnissaanut kiisalu pissusilersuutiminik pitsaanngitsunik allannguinnissaanut sakkussissavaa. Katsorsaaneq inunnut ataasiakkaanut pinnani eqimattanulli ingerlanneqartussatut aaqqissuussaavoq. Katsorsaariaatsimik MUMIK-mut assingusumik inunnullu ataasiakkaanut ingerlanneqarsinnaasumik ineriartortitsinnaanermut periarfissat pillugit Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfik maanna misissuivoq, illoqarfinnili ikitsuni Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfiup allaffeqarfigisaani tamatuma ingerlanneqarsinnaanera taamaallaat periarfissaqassaaq. Pinerluuteqarsimasunik kifaanngissuseqarluni ingerlanneqartumik Isumaginnittoqarfimmi (KiF) sulisussanik tamarmiusunik ilinniartitsinissaq, tassani nakkutilliisut, Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfimmit aallartitaasussat pikkorissaasussallu ilanngullugit kiisalu katsorsaanerit ataasiakkaanut pikkorissaanertut ingerlanneqarnissaat annertuumik aningaasartuuteqarfiussapput. Angerlarsimaffimmi pineqaatissiisummik naammassinnittussat ilimagineqartutut amerlassusissaat eqqarsaatigalugu nukissanik annertusaaneq taamaattoq neleqqutinngitsutut Kalaallit Nunaanni Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfimmit nalilerneqarpoq.

Singernikkut nalunaarsuuteqartarnermik aaqqissuussap sumiiffinnut aalajangersimasunut siumut aalajangeriikkanut atuutilersinneqarnera, atortulersuutitigut ingerlatsinermilu ajornartorsiutinut nassuiaatigineqartunut iluarsiiisutaasinnaanersoq Inatsisinut Ataatsimiititaliap apeqqutigivaa, taamaalillunilu aaqqissuussaq Nuummi immaqalu illoqarfimmi allani ataasiakkaani siumut aalajangeriikkani atorneqalerluni.

Inatsinik atortitsinermut ministeria tamatumunnga ima akissuteqarpoq, sumiiffinni silaannakkut attaveqaatit naammaginartumik pitsaassuseqarfigisaani, Pinerluuteqarsimasunillu Isumaginnittoqarfiup nakkutiginninnissaminut pitsaasumik periarfissaqarfigisaani singernikkut nalunaarsuuteqarnermik aaqqissuussap

atorneqalerneratigut, sumi najugaqarneq apeqquataatillugu pineqaatissinneqarsimasunik assigiinngitsunik atugassaqartitsinermik tamanna pilersitsissasoq.

4.2. Aningaasatigut piunasaqaatit

angerlarsimaffimmi pineqaatissiisummik naammassinnissinnaanermut periarfissamik eqqussisinnaanermut aningaasatigut piunasaqaataasunut tunngatillugu, misiliutaasunik aaqqissuussamik Nuummiinnaq ingerlanneqartumik angerlarsimaffimmi naammassinnitsitsineq ukiumut 5,6 mio. kr-inik akeqartussatut missingerneqarpoq, inisssaq ataaseq agguaqatigiisillugu ullormut 1.530 kr-inik akeqarluni. Sanilliutissagaanni Kalaallit Nunaanni inissiisarfimmi inissamut ataatsimut aningaasartuutit ullormut 1.050 kr-iupput.

Taamaattorli aningaasartuutit ukiumut 4 mio. kr-inut appartinneqarsinnaapput, tamanna danskit nakkutilliinermut aaqqissuussaannut toqqaannartumik Kalaallit Nunaat ikkutinneqarsinnaappat. Inissap ataatsip ullormut 1.100 kr-inik akeqalernera tamatuma nassatarissavaa.

Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfiup atuisuminik nalunaarsuineranut atortulersuutaasa elektroniskiusut singernikkut nalunaarsuuteqartitsinermik aaqqissuussamik ingerlatsinermi nakkutilliisinnaasunnortillugit nutarternissaannut aningaasartuutissamik tassani aamma qanoq tulluqartigissutsimik nalilersuineranut, kalerrisaaruteqartoqarnerani nakkutilliinermut allanullu tunngassuteqartut missingersuilluni naatsorsuinerani ilanngunneqanngillat. Danmarkimut naleqqiullugu Kalaallit Nunaanni silap nillerneruneranik peqquteqarluni singernikkut nalunaarsuutit orsussaasa nungujanerunissaat aamma naatsorsuutitut ilanngunneqanngilaq.

Angerlarsimaffimmi pineqaatissiisummik naammassinnittut qulit tunngavigalugit naatsorsuutit suliaapput; tassa inissiisarfimmi inissat/ Danmarkimisut paarnaarussivimmi inissat amerlassusaat assigalugit angerlarsimaffimmi naammassinnittut amerlassusilerlugit.

Aaqqissuussaq Nuummiinnaanngitsoq sumiiffinnili allani aamma ingerlanneqassappat, ilaatigut sulisoqarnikkut aningaasartuutit amerlanerusunik tamanna nassataqarsinnaavoq.

4.3. Inuiaqatigiinnut kiffartuussineq allatut qinigassatut

Angerlarsimaffimmi pineqaatissiisummik naammassinnittarnermi inuit siunniussat inuiaqatigiinnut kiffartuussititsinermi inuit siunniussat amerlasuutit assigaaq Eqqartuussiveqarnermut Ataatsimiititaliarsuup tikkuarpaa, taamaattorli angerlarsimaffimmi naammassinninnermut naleqqiullugu inuiaqatigiinnut kiffartuussititsinerup inuuneranut uteqqinnissaq eqqarsaatigalugu pitsaaqutai amerlanerusut.

Inuiaqatigiinnut kiffartuussititsinermik aaqqissuussami nukissamik annertungaatsiartunik suli maannamut atunngisanik Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfik peqartoq, Inatsisinut Ataatsimiititaliap UPA2012/134-mut isumaliutissiissusiamini paasivaa. Kisianniuna Nunatsinni inuiaqatigiinnut kiffartuussinerup tiimit eqqartuussummut utaqqisitaasumut piunasaqaatit 240 tiiminiik 300 tiiminut annertunerpaaffianik annertusinissaa anguniarlugu Naalakkersuisut Danmarkimi Justitsministerimut saaffiginnequllugit Inatsisartunit peqquneqarsimasut. Inuiaqatigiinnut kiffartuussititsinerup atornerarnerata siuarsarneqarnissaa

siunertaralugu iliuuserineqarsinnaasut allat ataatsimiititaliap isumaliutissiissusiamini aamma tikkuarpai.

Inuiaqatigiinnut kiffartuussititsinermi inissat atorneqanngitsut suli taamak amerlatigitillugit angerlarsimaffimmi pineqaatissiisummik naammassinnissinnaanerup eqqunneqarnissaanik siunnersuutip pitsaaqutissaata killeqarnera immaqa uparuarneqarsinnaavoq.

Taamaammat inissiisarfinnut utaqqisut amerlasoorujussuit (piffissami ataatsimiititaliamit apeqqutinik saqqummiussivigineqartumi) ikilisarneqarnissaannut singernikkut nalunaarsuuteqarluni pineqaatissiisummik naammassinnissinnaanerup atorneqarsinnaanera isumaliutigineqarsinnaanersoq ataatsimiititaliap paasiumavaa, tamanna inuiaqatigiinnut kiffartuussititsinerup atorneqarneranut “unammillernerunngitsumik”.

Tassunga atatillugu ataatsimiititaliamit siullertut tikkuarneqarpoq, unioqqutitsisut piffissami eqqartuussiviup eqqartuussummik suli aalajangiinnginnerani nutaamik pinerluuteqaqqittut politiit unnerluussisussaataasullu paasinnittaasiat malillugu aallaavittut inuiaqatigiinnut kiffartuussinermit mattunneqassasut. Periuseq taanna attatiinnarneqassappat (tamatuma naapertuussusia Inatsisinut Ataatsimiititaliamit maannamut suli qularineqarmat), taamaalilluni immaqa inuit suliniuteqarfigineqartut ilaqassapput angerlarsimaffimmi pineqaatissiisummik naammassinninnissamut toqqarneqarsinnaasunik.

Angerlarsimaffimmi naammassinninnerup, inissiisarfinmi naammassinninnerup naggataata tungaanut (misiliutaasumik iperagaanissaq sioqqullugu) taartaasutut iperagaanissamut piareersaatitut immaqa atorneqarsinnaanera tamatuma saniatigut ataatsimiititaliamit tikkuarneqarpoq. Inissiisarfinmiinngilluinnarnermut naleqqiullugu pinerluuteqaqqittarneq eqqarsaatigalugu iluaqutaanera immaqa killeqarnerussaaq. Taamaakkaluatoq pinerluuteqarsimasunut inissiisarfinni inissaaleqinerup annikillisarneqarnissaa pingaarnertut siunertaassaaq.

Singernikkut nalunaarsuuteqartarnermik aaqqissuussaq Kalaallit Nunaanni pilersinneqassappat inuit inuiaqatigiinnut kiffartuussititsisarnermik aaqqissuussamik siunnerfigineqartut singernikkut nalunaarsuuteqartarnermik aaqqissuussamut nuutsinneqarnissamik qinnuteqarsinnaassannginnerat qulakkeerneqassasoq inatsisinik atortitsinermut ministeriap akissuteqaatimini uppernarsarpaa.

Taamaattorli piffissami september 2012-imiit april 2014-imut Kangerlussuarmi utaqqiisaarutaasumik inissiisarfinmik pilersitsisoqarsimasoq nunatsinnilu inissiisarfinni inissanik atuineq 2013-imi 91%-iusimasoq inatsisinik atortitsinermut ministeriap tikkuarpaa.

Allatut oqaatigalugu utaqqiisaarutaasumik inissiisarfinmik pilersitseqqinneq sioqqullugu utaqqisut nalunaarsorsimaffianni ajornartorsiutit annertuut maanna anigorneqareerput.

Tamanna tunngavigalugu inuiaqatigiinnut kiffartuussititsinermik atuinermut unammillernerunngitsumik singernikkut nalunaarsuuteqartarnermik aaqqissuussaq inissiisarfinni inissaaleqinermut qanoq ililluni annikilluisaataasinnaanersoq pillugu

erseqqinnerusumik isumaliutiginninnissaq inatsisinik atortitsinermut ministeriap toqqarsimangilaa.

5. Inatsisinut Ataatsimiititaliap oqaaseqaatai

Pineqaatissinneqartup pinerluuteqarfiusumik inuunerminik qimatsinissaminut sakkussaaniq tunisinissaq sunniiniarnerlu siunertaralugit - pinerluttulerinermut inatsisip anersaava malillugu – Kalaallit Nunaanni pineqaatissiisarnermik aqqissuussap, periutsit sunniuteqarneri uppernarsineqarsimasut (sunniuteqarnissaaluunniit ilimagineqartut) atorlugit, ingerlaavartumik ineriartortittuarnissaa ataatsimiititaliamit kissaatiginartinneqarpoq.

Misissuinerit angerlarsimaffimmi naammassinnittartut/singernikkut nalunaarsuuteqarlutik naammassinnittartut pinerluuteqaaqittartut ikinnerunerinik takutitsisut aallaavigalugit, pissusissamisoorpoq isumaliutigissallugu aqqissuussap taamaattup qanoq aamma Kalaallit Nunaannut eqqunneqarsinnaanera.

Atortulersuutinik amigaateqarneq pissutigalugu singernikkut nalunaarsuuteqarluni naammassinnissinnaaneq Kalaallit Nunaanni sumiiffiit ilaanni maannakkut pisinnaanngitsoq ataatsimiititaliap tusaatissatut tiguaa, soorluttaaq sumiiffeqartoq allanik Pinerluuteqarsimasunik kiffaanngissuseqarluni Isumaginnittoqarfiup (KiF) annertoorujuusuarfik aningaasartuuteqaaqqaanngikkaanni pisariaqartumik nakkutilliiffigisinnaanngisaanik katsorsaanermillu iliuusissanik aqqissuussamat ilaasunik pisariaqartunik ingerlatsivigisinnaanngisaanik.

Tamatuma kingorna apeqqutaalissaaq singernikkut nalunaarsuuteqartarnermik aqqissuussap sumiiffinni taamaattut ajornartorsiuste qarfiumngitsuni atuutsinneqalissanersoq, tassa imaappoq Nuummi aammalu (ataatsimiititaliap ilimagaa) illoqarfinni Pinerluuteqarsimasunik kiffaanngissuseqartumik Isumaginnittoqarfiup allaffeqarfigisaani, tassallu Ilulissani, Aasianni, Sisimiuni, Maniitsumi, Qaqortumi Tasiilamilu.

Tamanna – soorlu aamma tamanna inatsisip atortinneqarnerannut ministeriamit tikkuarneqartoq – pineqaatissinneqartoq Kalaallit Nunaanni sumi najugaqarnersoq apeqqutaatillugu assigiinngisitsinermik kinguneqassaaq. Taamatut assigiinngisitsineq tunngaviusumik isigalugu iluarinangilaq.

Akerlianilli aamma nassuerutigineqartariaqarpoq nunatta aggorneqarnerata najugaqariaatsillu pineqaatissinneqartut, sumi najugaqarnerat pineqaatissiisummillu naammassinninnerat apeqqutaatinnagu, tamarmik assigiimmik periarfissinneqarnissaat ajornakusoortissinnaavaat. Tamanna assigiinngitsunik assersuutissaqarpoq aamma Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfiup atugassarititai atuuttut eqqarsaatigalugit³ .

³ Naammassiniaanerup nalaani ilaqtutanut pulaarsinnaaneq ilaqtanilluunniit pulaartoqarsinnaaneq (taamaalil-lunilu aamma aapparissamat meeqqanullu attaveqarnerup attatiinnarneqarnissaanut ingerlatiinnarneqartarnissaa-nullu periarfissaq) eqqarsaatigalugit assersuutigalugu apeqqutaalluinnarpoq nammineq illoqarfigisami inissiisar-fimmi naammassiniaaneq pinersoq. Illoqarfiilliuku tamarmiunngitsut inissiisarfeqartut.

Inissiisarfimmiinnerup nalaani katsorsaanermut peqataanissamat periarfissaqarnermut aamma apeqqutaavoq nunap ilaani sumi naammassiniaasoqarnersoq, taamaalillunilu atornerluinermut katsorsartinnissamik Nuummi Ilulissanilu taamaallaat neqeroorteqartoqartarpoq aammalu pissulersuutinut katsorsartinneq MUMIK isumaliu-

Singernikkut nalunaarsuuteqartarnermik aqqissuussaq atuutsinneqalissagaluarpas aningaasaqarnikkut tunngavissaatinneqartut eqqarsaatigalugit paasissutissat siuliani oqaatigineqartut ataatsimiititaliamit maluginiarneqarput, tassani tikkuarneqarluni singernikkut nalunaarsuuteqartarnermik aqqissuussineq inissiisarfimmi naammassinninnermut naleqqiullugu Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfimmut akisunerusoq imaluunniit ataatsimut isigalugu akisoqatigigaa. Taamaattorli aningaasartuutitut ilaatigut apeqqutaavoq – soorlu tamanna inatsisunik atorfitsinnermut ministeriamit aamma tikkuarneqartoq – aqqissuussap qanoq siammasitsigisumik atornerqarnera.

Ataatsimiititaliamilli aamma maluginiarneqarpoq naatsorsuinerimi piffissaq ukiunik marlunnik sivisussuseqartoq tunngavigineqartoq. Illuatungaatigut aallartitsinnermut (atorfunik qarasaasianik il.il. pisinnermut) aningaasartuutit illuatungaatigullu ingerlatsinnermut aserfallatsaaliinnermullu aningaasartuutit akornanni pissutsit apeqqutaatillugit ullormut ataatsimut pineqaatissinneqartumut ataatsimut aningaasartuutit taamaalillutik appasinnerusinnaanissaat ilimagineqarsinnaavoq assersuutigalugu ukiunik tallimanik imaluunniit qulinik tunngaveqarluni naatsorsuisoqarsimagaluarpas.

Ataatsimiititaliap tamatuma saniatigut maluginiarpaas singernikkut nalunaarsuuteqarlutik pineqaatissiisummik naammassinnittut agguaqatigiisillugit qulusarnissaasa ilimagineqarnera tunngavigalugu naatsorsuinerit suliarineqarsimmata. Singernerimikkut nalunaarsuuteqarlutik pineqaatissiisummik naammassiniaasut amerlanerussappata pineqaatissitamut ataatsimut ullormut ataatsimut aningaasartuutit appasinnerussasut ataatsimiititaliap ilimagaa.

Taamaattumik singernikkut nalunaarsuuteqartitsinnermik aqqissuussap misiliutaasumik iperagaanissaq sioqqullugu iperagaanissamut piareersaatitut (aamma) atornerqarneratigut ilaatigut inissiisarfimmi inissaaleqinerup annikillisarneqarnissaanut periarfissaq pillugu ataatsimiititaliap apeqqutaanut isummernissaminut inatsisunik atorfitsinnermut ministeria tunngavissaqarsorisimangimmat ataatsimiititaliamit aamma uggorineqarpoq.

Naammassinninnissamut utaqqisut nalunaarsorsimaffiat annikillisarneqarsimmata ataatsimiititaliamit soorunami nuannaarutigineqarpoq⁴. Taamaakkaluartoq Kangerlussuarmi inissiisarfugallartup pilersinneqaqqinnera tamatumunnga annertuumik peqqutaataasimavoq – naluneqanngitsutullu taanna 2014-imi aprilip naannerani matuneqaqqippoq. Aammattaaq Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfiup 2013-imut ukiumoortumik nalunaarutaani allasimavoq pinerluttulerinnermi suliasat arlalippassuit nunatsinni eqqartuussivinni aalajangiivigineqarnissaasa utaqqineqarnerat aammalu tamatuma pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfimmut qanoq kinguneqarnissaa ilisimaneqanngimmat eqqumaffigineqartut.

Kiisalu ataatsimiititaliap - sallaasumik – eqqaasitsissutigissavaa naammassinninniarnissamut piffissaq utaqqiffiusoq ernumanartoqarlunnartillugu ataatsimiititaliaq 2012-imi oqarmat

tissiisummi siusinnerusukkut eqqartorneqartoq maannamuugallartoq taamaallaat Nuummi, Sisimiuni Aasiannilu neqeroortigineqartarpoq.

⁴Utaqqisut nalunaarsorsimaffianni allasimasut 2013-imi ukiup aallartinnerani 251-iniit ukiup naanerani 56-inut ikileriarinneqarput.

tamannalu tunngavigalugu inissiisarfiugallartup ammaqinneqarnissaanut kaammattuuteqarmat aallaqqaammut ima akineqarsimammat Pinerluuteqarsimasunik Isumaginnittoqarfimmu pisortaqaqarfiup ukiut qulit ingerlaneranni Kalaallit Nunaanni inissiisarfinni inissat marloriaatinngortissimagai taamatullu ineriartortoqarnera attanneqarsinnaanngitsoq.

Tamanna tunngavigalugu periarfissat allat pillugit oqaloqatigiinnissamik ataatsimiititaliap kissaataanut tusaaniarnerusoqarnissaa ataatsimiititaliap naatsorsuutigisimagaluarpa.

6. Inatsisinut Ataatsimiititaliap inassuteqaataa

Singernikkut nalunaarsuuteqarluni pineqaatissiisummik naammassinnittarnerup nassatarisaanik pinerluuteqaqqittarneq pillugu misilittakkat pitsaasut angerlarsimaffimmilu pineqaatissiisummik naammassinnittarnermi ilaquataasunut tunngatillugu pitsaaqutitut misilittakkat aallaavigalugit, Kalaallit Nunaanni angerlarsimaffimmi pineqaatissiisummik naammassinnissinnaanermut periarfissamik eqquisoqarsinnaanera pillugu misissuisoqartariaqartoq Inatsisinut Ataatsimiititaliaq isumaqarpoq, immaqqa siullermik misiliutitut aqqissuussatut.

Taamaattorli danskit singernikkut nalunaarsuuteqartitsisarnermik aqqissuussaannik assiliilluni eqquassinikkut taassuma killiliissutai ilanngunnagit, misiliutaasumik aqqissuussamik angerlarsimaffimmi pineqaatissiisummik naammassinnissinnaanermik eqquassinnaanermut periarfissanik misissuisoqarnissaa ataatsimiititaliamit kissaatiginartinneqarpoq. Nunami maani pissutsinut immikkut tulluurtumik ilusilimmik – aallaqqaataaniillu siumulluunniit isigisumik – nunami tamarmi nunalluunniit ilaani siamasinnerusumik atorneqarsinnaasumik, aqqissuussinissap mattunneqannginnissaa ataatsimiititaliamit taamaalilluni pingaartinneqarpoq.

Taamaammat allannguutissatut siunnersuut una ataatsimiititaliamit isumaqatigiittumit saqqummiunneqarpoq:

Aalajangiiffigisassatut siunnersuut ima oqaasertalerneqassaaq:

“Kalaallit Nunaanni pinerluuteqarsimasut angerlarsimaffimmi pineqaatissinneqarsinnaalernissaat anguniarlugu, Naalakkersuisut Jusititsministerimut attaveqaqqullugit peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut.”

Taamak oqaaseqarluni Inatsisinut Ataatsimiititaliap isumaqatigiittup siunnersuut aappassaaniigassanngortippaa

Anders Olsen,
Siulittaasoq
Siumut

Kristian Jeremiassen
Siumut

Sara Olsvig
Inuit Ataqtigiit

Doris Jakobsen
Siumut

Ane Hansen
Inuit Ataqtigiit